

Seniorimuutto maaseudulle

Johanna Mattila

Tiivistelmä

Pro Gradu -työssäni tutkin kaupungista maaseudulle muuttaneita eläkeläisiä. Pohdin seniorimuuttoa maaseudulle kirjallisuuden avulla ja analysoimalla esimerkinomaisen kvalitatiivisen aineiston, joka käsitti 12 maalle muuttaneen seniorin teemahaastattelut. Haastateltavat olivat kotoisin Etelä-Pohjanmaalta ja Pirkanmaalta. Eläkeläisten maallemuutto voi olla oire iäkkäiden muuttoliikkeen yleisestä vilkastumisesta vahvistuneen senioriteetin seurauksena. Maallemuuttoa edistää sotien jälkeisen jälleenrakennuksen ja nousun sekä suuren murroksen sukupolvien avainkokemus: maaseudulta kaupunkiin muutto. Kaikki Allardtin määrittelemät hyvinvoinnin ulottuvuudet (having, loving, being) voidaan löytää maalle muuttaneiden seniorien muuttomotiiveista. Hyvinvointiin perustuva tulkinta muuttoliikkeestä pätee seniorimuutossa maaseudulle. Empiirinen aineisto toi esille myös sen, että seniorimuutto maaseudulle on heterogeeninen ilmiö, mutta kuitenkin paluu-

Johanna Mattila, hallintotieteiden maisteri. Artikkelin perustuu kirjoittajan Tampereen yliopiston yhdyskuntatieteiden laitokselle tekemään pro graduun (2004).

muutolla on siinä tärkeä merkitys. Myös ei-paluumuuttajille muuttokohde on ollut ennestään tuttu.

Johdanto

Hyvin usein erilaisissa yhteyksissä esitetään, että lähivuosina monet suuriin ikäluokkiin kuuluvat muuttavat maaseudulle eläkkeelle päästyään. Tästä aiheesta on Suomessa ilmestynyt kaksi tutkimusta, Pekka Hunnakon ja Jarmo Palmin (2002) tutkimus ”Suurten ikäluokkien eläkeläisten maallemuuttopotentiaali” sekä Leinamon (2003) tutkimus ”Maaseudun kutsu”, jossa tarkasteltiin maaseudun asukkaiden suhtautumista maalle muuttaviin eläkeläisiin. Itse olen tehnyt kandidaattitutkielman ja pro gradu -työn aiheesta. Kandidaattitutkielmassani tutkin, miksi seniori haluaa muuttaa maaseudulla sijaitsevaan senioritaloon (Töysän senioritalo -hanke). Pro gradu -työssäni ”Seniorimuutto maaseudulle” tarkastelin yleisemmin eläkeläisten muuttamista kaupungista maaseudulle.

Työssäni tutkimuskohteena oli yleensä maalle muuttaneet eläkeläiset ja käytin senioria synonyymina eläkeläiselle. Pyrin kokonaisvaltaiseen tarkasteluun, joten tutkimuskysymys oli laaja: ”Mitä seniorimuutto maaseudulle on?” Aluksi selvitin kirjallisuuden avulla eläkeläisten maallemuuttoon liit-

tyviä yhteiskunnallisia tekijöitä sekä yleisesti iäkkäiden muuttamista. Sen jälkeen analysoin esimerkinomaisen kvalitatiivisen aineiston, joka käsitti 12 maalle muuttaneen seniorin teemahaastattelut. Haastateltavat olivat kotoisin Etelä-Pohjanmaalta ja Pirkanmaalta. Teoreettinen lähtökohta työlle oli hyvinvointiin perustuva tulkinta muuttoliikkeestä eli esioletuksena oli, että seniori on ollut suhteellisesti kurjistunut kaupungissa ja pyrkii maallemuutolla parantamaan hyvinvointiaan.

Yhteiskunnallinen konteksti

Suomessa tapahtui 1900-luvulla laajakantoisia seurauksia aiheuttanut nopea siirtyminen maatalousyhteiskunnasta teollisuusyhteiskunnaksi. Anssi Paasin (1984, 105) mukaan alueellisen erilaistumisen prosessi, väestön keskittyminen ja kasautuminen liittyvät elimellisesti teollistumisprosessiin. Muutos aiheutti massiivisia muuttovirtoja kaupunkiin ja Ruotsiin. Muuttajat kuuluivat enimmäkseen sodan jälkeisen jälleenrakennuksen ja nousun sekä suuren murroksen sukupolviin. Nämä sukupolvet ovat nyt mahdollisia maalle muuttavia eläkeläisiä. Sukupolvien nuoruuden avainkokemus on maaseu-

dulta kaupunkiin muutto, varsinkin suuren murroksen ihmisillä. Vaikka muuttajilla oli varmasti omaehtoistakin muuttamishalua, olisivat monet halunneet asua maaseudulla, jos se olisi ollut mahdollista. Eläkkeelle jääminen mahdollistaa joillekin paluun asuinympäristöön, jota pidetään itselle kaikkein sopivimpana.

Vanhempien suomalaisten kokemukset lapsuudesta maalla ja sieltä ehkä vastentahtoisesti poismuuttaminen voivat lisätä maallemuuttopotentiaalia. Maallemuuttoa voi myös edistää suomalaisten siirtyminen varhain eläkkeelle. Varhainen siirtyminen eläkkeelle aiheuttaa sen, että monet eläkeläiset ovat hyväkuntoisia, joten maallemuuton kaltainen elämänmuutos on heille vielä mahdollinen. Yksi suomalaiskansallinen piirre, joka edistää maallemuuttoa, on kesämökkien suuri määrä. Monet saattavat viettää kakkosasunnoksi muutetulla kesämökillä yhä enemmän aikaa eläkkeelle pääsyn jälkeen. Pro gradussani en ollut kiinnostunut mökkeilijöistä, vaan pysyvästi maalle muuttaneista seniorista. Vapaa-ajanasunto on kuitenkin yksi väylä pysyvään asumiseen maaseudulla.

Maaseutukunnat toivovat uusia asukkaita, mutta haluavatko he uusia iäkkäitä kuntalaisia? Leinamon (2003, 11, 64, 66–67) tutkimuksen mukaan suhtautuminen eläkeläisiin uusina asukkaina on paikallistasolla lähtökohdiltaan melko myönteistä. Muuttoliikkeen katsotaan lisäävän ennen kaikkea kunnan verotuloja, mutta uskotaan myös paikkakunnan palvelutarjonnan lisääntyvän, yhdistystoiminnan vilkastuvan ja kunnan kehittämisen saavan uutta vauhtia. Epä-

lyksiä aiheuttaa eläkeläismuuttajien asumisen järjestyminen ja uusien asukkaiden sopeutuminen paikkakunnalle. Epävarmuutta aiheuttaa myös muuttajien vanheneminen ja tästä aiheutuvat kustannukset. Mutta seniori itsekkin varmasti miettii ikääntymistä ja mahdollisuuksia saada palveluja. Hän ei ehkä haluakaan muuttaa kuntaan, jonka tulevaisuus näyttää huonolta. Lisäksi yhtä kuntaa kohti ei vammaankaan tule monta muuttajaa. Kuitenkin tietyllä tavalla ongelmallista on se, että vanhenevan ikärakenteen maaseudulle muuttaa uusia iäkkäitä asukkaita.

Suomessa senioriteetti vahvistuu eli iäkkäitä kansalaisia on yhä enemmän. Aikavälillä 1995–2020 60 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa Suomessa 58 % (Seniori 2000, 7). Iäkkäiden lukumäärän kasvu johtuu suurten ikäluokkien eläköitymisestä ja kuolleisuuden alenemisesta (Seniori-Suomi 2003, 8). Koska elinikä on pidentynyt, puhutaan nykyään erikseen ”kolmannesta” (seniorit) ja ”neljännestä” (vanhukset) iästä. ”Kolmas ikä” on noin 20 vuoden mittainen ajanjakso, jolloin terveemmät, paremmin koulutetut, vauraammat ja aktiivisemmat seniorit ovat täysivaltaisia yhteiskunnan jäseniä. Kuitenkin vanhusväestön kasvaessa tulee se myös eriytymään ja segmentoitumaan eli iäkkäät muodostavat yhä useampia elämäntyylyltään ja harrastuksiltaan toisistaan poikkeavia ryhmiä (Seniori 2000, 11, 21, 24). Seniorimuutto maaseudulle voi olla osoitus tästä eriytymisestä. Osa vanhemmista ihmisistä haluaa asua kaupungissa muun muassa hyvien palvelujen, monipuolisten harrastusmahdollisuuksien ja laajan kulttuuritarjonnan vuoksi, osa

taas haluaa asua maaseudulla rauhallisessa ja luonnonläheisessä ympäristössä. Todennäköisesti iäkkäiden muuttaminen lisääntynee voimistuvan senioriteetin ansiosta, koska iäkkäitä on paljon ja he ovat hyväkuntoisempia kuin aikaisemmin.

Iäkkäiden muuttamisesta

Yhdysvaltalaisten Rowlesin ja Watkinsin (1993) mukaan iäkkäiden muuttamisen on yhä enemmän havaittu olevan hyvin kirjavan ilmiön, johon sisältyy erityyppisiä muuttajia erilaisine vaikuttimineen ja ominaispiirteineen. Heidän mukaansa muuttajat kuitenkin usein jaetaan kolmeen tyyppiin: mukavuusmuuttajat, jotka muuttavat miellyttävään ympäristöön, paluumuuttajat ja avun tarpeen vuoksi muuttavat vanhukset. Iäkkäiden muuttaminen on elämänvaihemuuttoa eli siirtyminen eläkkeelle saa aikaan muuttamista samoin kuin vanheneminen.

Yhdysvalloissa iäkkäiden muuttoliikettä tapahtuu paljon, ja siellä asiaa on myös paljon tutkittu. Esimerkiksi Law ja Warnes havaitsivat, että päätös muuttaa lähellä eläkeikää oli usein suhteellisen suunnittelematonta ja tuli todeksi melko nopeasti. Yli neljäsosa heidän tutkimistaan ihmisistä sanoi, että kului alle vuosi ensimmäisestä ajatuksesta muuttaa ja itse muuttamisen välillä. Hyvin vähän löytyi tukea väitteelle, että muutto-kohteen valinta olisi seurausta täsmällisestä vertailusta eri paikkojen mahdollisuuksien välillä. Sen sijaan useimpia ihmisiä ohjasi valinnassa aikaisemmat lomakokemukset sekä lasten, muun perheen ja ystävien nykyinen asuinpaikka

(Boyle, Halfacree ja Robinson 1992, 120–121) Toiset tutkijat taas ovat osoittaneet, että Yhdysvalloissa eläkeaikaisen muuttokohteen valintaan vaikuttaa lämmin ilmasto, kaunis maisema, vapaa-ajan mahdollisuudet, taloudellinen kasvu tuloalueella, halvemmat elinkustannukset ja muut alueeseen liittyvät piirteet, kuten matalat rikosluvut (Longino, Perzynski ja Stoller 2002).

Hyvin tyypillistä eläkeläismuuttolle on muutto lämpimän ilmaston alueelle. Tätä voi tapahtua maan sisällä, esimerkiksi Yhdysvalloissa pohjoisista osavaltioista eteläisempiin, tai maasta toiseen. Jotkut suomalaisetkin eläkeläiset muuttavat Espanjaan, joskus jopa Floridaan asti. Ulkomaille muuttaminen vaatii kuitenkin rohkeutta ja ennen kaikkea rahaa. Kaikille lämmin ilmasto ei myöskään ole tärkeä tavoite, vaan kaunis ja rauhallinen, suomalaiskansallinen maalaisidylli. Paluumuuttajilla tärkeää puolestaan voi olla rakkaus omaa kotiseutua ja juuria kohtaan. Iäkkäillä on erilaisia tarpeita ja täten erilaisia muuttomotiiveja, ja siten muutto-kohteetkin ovat monipuolisia.

Hyvinvointiin perustuva tulkinta

Pro gradu -työssäni esiolettamukseksi oli, että seniorimuuttoa maaseudulle selittää parhaiten hyvinvointiin perustuva tulkinta muutto- liikkeestä. Hyvinvointiin perustuvassa tulkinnassa keskeinen käsite on suhteellinen kurjistuminen eli yksilön omakohtainen kokemus elämän huonoudesta lähtöalueella (Kultalahti 1972, 11). Kurjistumista aiheuttavat täyttymättömät tarpeet,

ja muuttaja pyrkii muutolla täyttämään tarpeensa eli vähentämään kurjistumistaan. Muuttajien täyttymättömiä tarpeita koskee kaksi asiaa: ensinnäkin ne ovat hierarkkisesti järjestäytyneitä ja toiseksi ne eivät sinällään saa aikaan muuttamista. Kaikilla ihmisillä on jos jonkinlaisia täyttymättömiä tarpeita. Ihmiset tulevat toimeen tiettyjen puutteiden kanssa, mutta eivät kaikkien. Muuttamis päätökseen vaikuttaa kaikista tärkeimpien tarpeiden täyttymättömyys. Jokaisella ihmisellä on oma tarpeiden hierarkiansa eli kääntäen, ihmiset arvostavat eri asioita. Täyttymättömät tarpeet saavat aikaan muuttamisen, jos kaikki tyydyttävät keinot toteuttaa tarpeet lähtöalueella ovat poissa. Muuttokohde valitaan sen mukaan, että tarpeet tyydytetään, mutta lähtöalueella täytyneistä tarpeista ei tarvitse luopua. (Mangalam 1968, 9–10.)

Allardt (1976, 23) on todennut, että ”hyvinvointi on tila, jossa ihmisellä on mahdollisuus saada keskeiset tarpeensa tyydyttyiksi”. Hänen kuuluisa tarveluokituksensa ”having-loving-being” pätee myös seniorimuutossa maaseudulle. Tarpeiden lisäksi voidaan puhua myös sosiaalisista ja persoonallisista preferensseistä. Sosiaaliset preferenssit liittyvät perhevaiheeseen, sukulaissuhteisiin ja statukseen. Persoonalliset preferenssit puolestaan liittyvät sellaisiin asioihin kuin omistaminen, harrastusmahdollisuudet, luonnon- ja miljöön kokeminen, vapaus ja elinympäristön rauha (Haliseva-Soila 1993, 94–95).

Empiirinen aineisto

Pro graduni empiirisen aineiston voi nähdä esimerkinomaisena näyt-

teenä seniorimuutosta maaseudulle Etelä-Pohjanmaalla ja Pirkanmaalla. Haastattelutapauksia oli 8, joista osa oli pariskuntia, joten haastatteluihin osallistui yhteensä 12 henkilöä. Haastateltavat hankin Eläkelii-ton ja omien henkilökohtaisten kontaktieni kautta. Käytin teema-haastattelumetodia ja haastatteluisa kysyin taustatietojen lisäksi muuttamiseen vaikuttaneista tekijöistä, elämän muuttumisesta muuton seurauksena ja lopuksi muuttajan yhteisöön sopeutumisesta ja tulevaisuuden näköaloista.

Maalle muuttaneista senioreista vain yksi kuului suuriin ikäluokkiin, hän oli äskettäin eläkkeelle jäänyt 57-vuotias nainen. Hän on syntynyt vuonna 1946. Muista haastateltavista vanhin oli syntynyt vuonna 1923 ja nuorin vuonna 1937, joten he kuuluvat sodan jälkeisen nousun ja jälleenrakennuksen sukupolveen. On luonnollista, että sukupolvet jakautuvat näin, koska suurten ikäluokkien edustajia ei ole vielä niin paljon eläkkeellä. Mutta kyse voi olla myös siitä, että maaseudulle ei aina muuteta heti eläkkeelle päästyä. Kukaan haastateltavista ei ollut muuttanut maaseudulle yli 70-vuotiaana, mutta muuten maallemuuttoikä vaihteli 57-vuotiaasta 70-vuotiaaseen. Yleisintä oli muuttaa 60–65-vuotiaana. Sukupolven lisäksi yhteinen nimittäjä haastatelluilla on sosio-ekonominen asema. Haastatellut ovat työntekijäväestöä eli he ovat toimineet ammateissa, joihin pääsi vähäisellä koulutuksella. Vähäinen koulutus liittyynee kolmanteen haastateltavia yhdistävään asiaan: syntymäpaikka on yhtä helsinkiläissyntyistä (häinkin vasta ensimmäisen polven kaupunkilainen) luokun ottamatta maaseudulla. Maa-

laispitäjässä ennen sotia syntyneellä ei juuri ollut mahdollisuuksia koulunkäyntiin. Muuttohistoriat kertovat myös sotien jälkeisen jälleenrakennuksen ja nousun sukupolven tarinaa eli haastatellut olivat muuttaneet nuorina kaupunkiin. Muuttajat edustivat monia siviilisäätymiä. Joukossa oli seitsemän avioliitossa olevaa henkilöä, yksi vanhemmalla iällä yhteen muuttanut avopari, yksi leski ja kaksi naimatonta naista.

Olin kiinnostunut seniorien muuttomotiiveista sekä kaupungista työntäneistä ja maalle vetäneistä tekijöistä. Näitä muuttajia mainitsivat useampia, mutta ne voidaan tiivistää seuraavasti:

- Muuttomotiivit: kotiseudun tärkeys, maaseutuympäristö, toimeliaisuus.
- Työntävät tekijät: kiinnikkeet on menetetty, kaupungin ikävät puolet, virikkeettömyys.
- Vetävät tekijät: kotiseuturakkaus, maaseutuympäristö, oma reviiiri, harrastukset.

Toimeliaisuus muuttomotiivina tarkoittaa sitä, että seniori on tavoitellut muutolla jotain uutta toimintaa elämäänsä. Työntävistä tekijöistä kiinnikkeiden menettäminen tarkoittaa sitä, että senioria ei enää mikään pidätele kaupungissa. Oma reviiiri vetävien tekijöiden kohdalla puolestaan tarkoittaa, että maaseudulla seniorilla on omakotitalo ja oma piha, mitä ei jostain syystä ollut kaupungissa.

Haastatellut muuttivat maalle joko vapaa-ajan asunnon kautta tai suoraan vakituiseen asuntoon. Kahdella pariskunnalla lopullisen muuton laukaiseva tekijä olikin tarve tehdä päätös kaupunkiasunnon

ja maaseutu-asunnon välillä, muilla laukaisevat tekijät olivat työelämästä vapautuminen tai jokin työntävä tekijä. Tärkein syy muuttokohteen valinnassa oli se, että muuttokohde on ennestään tuttu. Haastateltavista vain yksi pariskunta oli muuttanut täysin vieraalle paikkakunnalle. Tuttuus voi tulla aikaisemmista lomakokemuksista tai sitten muuttokohde on synnyinseutua. Synnyinseudun valintaa edistää myös paikkakunnalla valmiina oleva kesäasunto. Koska myös pirkanmaalaisilla muuttajilla valintaan vaikutti miellyttävän asunnon löytyminen, voidaan sanoa muuttopaikkakunnan valintaan vaikuttavan yksittäisen asunnonkin. Henkilöillä, jotka eivät muuttaneet synnyinseudulle, valintaa edisti muuttokohteen yleisesti miellyttäväksi kokeminen. Miellyttävyyttä perusteltiin sanoilla ”kesällä kaunis”, ”vaihteleva maasto”, ”hyvät yhteydet”, ”rauhallista seutua”, ”järvi”, ”viljelystä ympärillä” ja ”kiva ja vireä paikka”.

Maaseutu on erilainen kuin kaupunki. Tämä seikka on keskeistä seniorimuutossa maaseudulle, koska lähtö- ja tuloalueiden erilaisuus tuo muuttoon jännitettä. Seniori muuttaa ympäristöön, jollaisessa hän ei ole ainakaan vakituisesti asunut vuosikymmeniä, ja siten muuttokokemuksiin kuuluvat havainnot maaseudun ja kaupungin eroavaisuuksista. Haastateltujen mielestä maaseudun hyviä puolia ovat paremmat terveyspalvelut, sosiaaliset kontaktit, miellyttävä ympäristö ja vapaus. Negatiivisia asioita löytyi erityisesti toimintaympäristöön liittyen, esimerkiksi huono julkinen liikenne. Lisäksi maaseudulla on vähän kaup-

poja ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia (kaupunkimaisia).

Muuttaneiden senioreiden kaupunkiasumista leimasi kerrostaloasuminen ja maaseutua omakotitalo/rivitalo-asuminen. Maaseudulla on mahdollisuus asua tilavammin, koska asunnot ovat halvempia. Tämä oli vaikuttanut joillakin muuttopäätökseen, ja muutamilla kaupunkiasunnon myyminen oli parantanut taloudellista tilannetta. Muutto paransi yhdellä muuttajilla taloudellista tilannetta myös siten, että ei enää tarvinnut pitää yllä kahta asuntoa (maaseudulla ja kaupungissa).

Maallemuutto parantaa seniorin hyvinvointia, koska se toteuttaa tavoiteltuja asioita. Tämä ei ole yllättävää, koska seniorimuutto maaseudulle on vapaata muuttoa, jossa muuttajat ovat innovatiivisia eli muuttavat saavuttaakseen jotain uutta. Seniorimuuttajat eivät ole tehneet muuton eteen suuria uhrauksia, joten hyvinvoinnin lisääntyminen on todennäköisempää vähentymisen sijaan. Seniorimuuttajat sanovat myös viihtyvänsä maaseudulla, vaikka sielläkin joutuu kokemaan välillä ikäviä asioita. Kuitenkin muutto on ollut onnistunut ja seniorimuuttajat tyytyväisiä ainakin sen suhteen. Tyytyväisyydestä elämään maaseudulla kertovat myös vähäiset muuttoaikomukset. Jos seniori katsoo tulevaisuuden sisältävän vielä muuttamista, johtuu se vanhuuden hoitotarpeiden aiheuttamasta pakosta.

Yleisesti uskotaan, että iäkkäät ihmiset kärsivät yksinäisyydestä. Eikö seniorimuuttaja kärsi yksinäisyydestä vielä enemmän, kun hän jättää kaupunkiin vuosikymmenien aikana syntyneet kontaktit? Haastatelluista muuttajista suurin osa ei

sano kokevansa yksinäisyyttä maalla ja heillä on siellä sosiaalisia kontakteja, joko ennen muuttoa tai sen jälkeen syntyneitä. Kuitenkin haastatteluissa tuli ilmi, että sosiaalisten kontaktien luominen vaatii omaa aktiivisuutta. Maaseudulla tuttavuuksia voi saada helpommin kuin kaupungissa, mutta pohjimmiltaan yksinäisyyden kokeminen ja sosiaalisen elämän vilkkaus eivät riipu maaseudusta itsestään, vaan seniorin omasta elämäntilanteesta (esim. onko elämäkumppania) ja aktiivisuudesta.

Maaseudun ihmiset ovat suhtautuneet muuttajiin melko neutraalisti tai ihan ystävällisesti. Haastatteluista suurin osa oli kuitenkin paluumuuttajia (seitsemän kahdestatoista), joiden voi olla vaikea edes arvioida suhtautumista, koska ihmiset ja paikkakunta ovat ennestään tuttuja. Haastatteluista tuli esille, että maaseudulla ei enää ole asuinalueen rajaamaa yhteisöllisyyttä niin paljon kuin ennen, vaan sosiaalinen kanssakäyminen tulee maaseudulla entistä enemmän harrastusten tms. kautta ja siihen on aktiivisesti itse pyrittävä. Seniorimuuttajista enemmistö on hyvin kotiutunut muuttokohteeseen, eli he tuntevat itsensä paikkakuntalaisiksi ja asuinpaikan kodikseen. Tämä on luonnollista, koska yli puolet on paluumuuttajia. Synnyinseudun ja sukulaisten, jonkinlaisten juurien, merkitys tulee esille ei-paluumuuttajienkin vastauksissa, esimerkiksi eräs seniorimuuttaja muutti maaseudulle veljensä perheen läheisyyteen.

Päätelmiä

Tässä työssä seniori on määritelty eläkeläisen synonyymiksi. Tieten-

kään kaikki eläkeläiset eivät koe itseään senioreiksi eivätkä kaikki seniorit ole pakosti eläkkeellä. Jos kuitenkin käsitteitä pidetään synonyymeina, tuo eläkeläisten muutto maaseudulle esille erään mahdollisen seuraamuksen voimistuvasta senioriteetista. Tämä seuraamus on yleisesti iäkkäiden muuttamisen – ja ehkä myös iäkkäiden maallemuuton – lisääntyminen. Nykyään puhutaan erikseen kolmannesta (seniorit) ja neljänestä (vanhukset) iästä. Kolmannessa iässä hyväkuntoinen seniori voi tehdä vielä monenlaisia asioita, vaikka muuttaa maalle. Vanhuksena hän saattaa muuttaa jälleen, ehkä lastensa läheisyyteen. Eläkeläisen muuttamista maaseudulle ei pidä nähdä loppuelämän sitovana asiana, vaan yhteen elämänvaiheeseen kuuluvana valintana.

Sotien jälkeisen jälleenrakennuksen ja suuren murroksen sukupolvien avainkokemus – maaseudulta kaupunkiin muutto – voi edistää eläkeläisten maallemuuttoa siksi, että monilla eläkeläisillä on jo kokemuksia maalla asumisesta. Nyt maalle muuttavat eläkeläiset voivat muodostaa eräänlaisen kompensaation 1960- ja 1970-lukujen voimakkaalle muuttoliikkeelle kaupunkiin. Paluumuuttajat heijastavat tätä erityisesti. Paluumuuttajalla voi olla niin syvä kiintymys synnyinseutuunsa, että hän haluaa palata sinne heti, kun se on mahdollista (eli eläkkeelle päästyä). Tai sitten vanhemmiten halutaan vain asua rauhallisessa luonnonläheisessä ympäristössä ja synnyinseudulle palaaminen voi olla helpompaa kuin vieraaseen maaseutukuntaan muuttaminen. Haastatteluista muuttajista synnyinseudulleen muuttaneita oli

seitsemän, mutta vain kolme ilmoitti ”kotiinpaluun” muuttosyyksi.

Empiirinen aineisto tuki Leinamon (2003, 10) näkemystä, että tulevilla eläkeläismuuttajilla on tavallisesti uuteen asuinpaikkakuntaan kiinteä yhteys synnyinpaikan tai kiinteistönomistuksen kautta. Tämä kertoo henkilökohtaisista ratkaisuista, eikä summittaisesta maallepaosta. Yhtä pariskuntaa lukuun ottamatta muuttajilla oli ollut monien vuosien kontakti muuttokohteeseen. Kyseinen pariskunta hankki vapaa-ajan asunnon ennen vakituista muuttamista. Seniori ei siis muuta yht’äkkiä vieraalle paikkakunnalle, vaan muuttokohteeseen on ollut kontakti aikaisemmin.

Kaikki Allardtin määrittelemät hyvinvoinnin ulottuvuudet (having, loving, being) voidaan löytää maalle muuttaneiden seniorien muuttomotiiveista. Koska muuttomotiivit olivat erilaisia, osin jopa erikoisia, on selvää, että seniorit ovat olleet suhteellisesti kurjistuneita kaupungissa. Muuttajat viihtyvät maaseudulla ja kokevat muuton onnistuneeksi. Muutto on toteuttanut tavoiteltavia asioita ja siten parantanut seniorien hyvinvointia. Hyvinvointiin perustuva tulkinta muuttoliikkeestä siis pätee seniorimuutossa maaseudulle.

Mielenkiintoista on, että Etelä-Pohjanmaalla seniorimuuttajat olivat paluumuuttajia tai ainakin muuttajalla oli kiinteä sukulaisuussuhde alueelle. Pirkanmaalla muuttaneet kaksi pariskuntaa taas eivät olleet paluumuuttajia, vaan etsivät vain hyvää taloa miellyttävästä maaseutuympäristöstä. Todennäköisesti tämä heijastaa laajemmin seniorimuuttoa maaseudulle. Kauempana suurista kaupunki-

seuduista olevat maaseutualueet saavat osakseen paluumuuttajia, kaupunkien läheiselle maaseudulle puolestaan muuttaa muita maallemuuttajia. Muuttajat jakautuvat kahtia myös siten, että osalla muuttajista oli jo ennen muuttoa asunto maaseudulla, esimerkiksi kesäasunto tai peritty lapsuudenkoti, toiset taas hankkivat vasta muuttamispäätöksen tehtyään asunnon maaseudulta. Kaikenkaikkiaan seniorimuutto maaseudulle tuntuu olevan heterogeeninen ilmiö. Selkein suuri asia siinä

on paluumuuton hallitsevuus, mutta kaikki maaseudulle muuttavat eläkeläiset eivät ole paluumuuttajia.

Haastateltavat olivat yhtä lukuun ottamatta sotien jälkeisen jälleenrakennuksen ja nousun sukupolven edustajia. Pätevätkö siis heidän muuttomotiivinsa ja muutkokemuksensa tuleviin suurten ikäluokkien maalle muuttaviin eläkeläisiin? Suuret ikäluokat ovat paremmin koulutettuja ja varakkaampia kuin heitä edeltänyt sukupolvi, mutta toisaalta tähän valtavaan ih-

mismäärään sisältyy monenlaisia elämäntarinoita. Suuret ikäluokat eivät ole mikään suuri yhtenäinen massa, joten heidän eläkeajan muuttokohteensa tulevat olemaan erilaisia. Maallemuuton lisäksi muuttokohteena voi olla toinen kaupunki tai ulkomailla sijaitseva kohde. Tämän työn empiirisen aineiston tulokset pätevät todennäköisesti osaan tulevista suurten ikäluokkien maalle muuttavista eläkeläisistä.

Kirjallisuus

- Allardt, Erik (1976): Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. WSOY. Juva.
- Boyle, Paul; Halfacree, Keith; Robinson, Vaughan (1998): Exploring Contemporary Migration. Longman. Harlow.
- Haliseva-Soila, Merja (1993): Maaseudun uudet asukkaat. Kaupunkilaisten maaseutukuva ja maallemuuttopotentiaali maaseudun kehittämisen mahdollisuutena. Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus Seinäjoki. Julkaisusarja A:2.
- Hunnakko, Pekka; Palm, Jarmo (2002): Suurten ikäluokkien eläkeläisten maallemuuttopotentiaali. Vaasan yliopisto, Lévoninstituutti, julkaisuja no. 100. Vaasa.
- Kultalahti, Olli (1972): Muuttaminen sosiaalisena ilmiönä. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Leinamo, Kari (2003): Maaseudun kutsu. Näkemyksiä eläkeläisten maallemuutosta ja kakkosasumisesta. Vaasan Yliopisto, Lévoninstituutti, julkaisuja no. 106. Vaasa.
- Longino, Charles F. jr; Perzynski, Adam T.; Stoller, Eleanor P. (2002): Pandora's briefcase: unpacking the retirement migration decision. Artikkelit lehdessä Research on aging 1/2002, s. 29–49.
- Mangalam, J.J (1968): Human migration. A guide to migration literature in English 1955–1962. University of Kentucky press. Lexington.
- Paasi, Anssi (1984): Aluetietoisuus ja alueellinen identiteetti ihmisen spatiaalisen sidoksen osana. Suunnittelumaantieteen yhdistyksen julkaisuja 13. Helsinki.
- Rowles, Graham D.; Watkins, John F. (1993): Elderly Migration and Development in Small Communities. Artikkelit lehdessä Growth & Change, vol.24 (1993), nro. 4, p. 509–539.
- Seniori 2000. Ikääntyvä Suomi uudelle vuosituhanalle. Leif Sonkin, Tuula Petäjäkoski-Hult, Kimmo Rönkä ja Hans Södergård. Sitran julkaisu 233. Helsinki 1999.
- Seniori-Suomi (2003): Ikääntyvän väestön taloudelliset vaikutukset. Sitran raportteja 30. Sitra, Helsinki.